

STANOWISKO

ROLA AUDYTU WEWNĘTRZNEGO W BUDOWANIU ŁADU

USPRAWNIANIE ŁADU POPRZEZ
AUDYT WEWNĘTRZNY

Institut Audytorów
Wewnętrznych IIA Polska

O ECIIA

Europejska Konfederacja Instytutów Audytorów Wewnętrznych (ECIIA) jest profesjonalnym przedstawicielstwem 35 narodowych instytutów audytu wewnętrznego na obszarze Europy i basenu Morza Śródziemnego.

Misją ECIIA jest zgodny głos dla profesji audytu wewnętrznego w Europie poprzez współpracę z Unią Europejską, Parlamentem oraz Komisją Europejską, jak również każdą instytucją wpływu. ECIIA reprezentuje i rozwija profesję Audytu Wewnętrznego i dobrego ładu Organizacyjnego w Europie.

Podstawowym celem jest wspieranie rozwoju ładu organizacyjnego i audytu wewnętrznego poprzez dzielenie się wiedzą oraz stałe monitorowanie środowisk regulowanych.

SPIS TREŚCI

3 WSTĘP

- Myśl przewodnia
- Kontekst

4 PODSTAWY

- Strategiczna i szczególna rola audytu wewnętrznego
- Obowiązki stron zaangażowanych w system kontroli wewnętrznej
- Zakres i skala oceny dokonywanej przez audyt wewnętrzny
- Podejście audytu wewnętrznego oparte na ryzyku- Niezależność audytu wewnętrznego w ocenie skuteczności funkcji ryzyka i kontroli
- Poleganie na innych funkcjach ryzyka i kontroli
- Wnioski i opinie audytu wewnętrznego
- Wkład audytu wewnętrznego w usprawnienie sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej

7 DODATEK

- Główne źródła

WSTĘP

ECIIA utworzyła w 2015 roku Komisję Bankowości z udziałem Zarządzających audytem Banków nadzorowanych przez Europejski Bank Centralny¹. Na stronie internetowej Europejskiego Banku Centralnego znajduje się pełna lista nadzorowanych podmiotów.

Misją Komisji Bankowości ECIIA jest: *„Pełnić funkcję skonsolidowanego głosu zawodu audytu wewnętrznego w Sektorze Bankowym w Europie, na drodze współpracy z europejskimi organami tworzącymi przepisy i wszelkimi innymi wpływowymi instytucjami, a także reprezentować i rozwijać zawód audytu wewnętrznego oraz ładu organizacyjny w sektorze bankowym w Europie”*

Dokument opisuje najlepsze stosowane praktyki, ale należy pamiętać, że w zależności od kultury, wielkości, wymagań biznesowych i lokalnych możliwości są inne rozwiązania.

Myśl przewodnia

Kontrola wewnętrzna jest fundamentem zachowania długoterminowego ładu w bankach. Powinna być dostosowana do modelu biznesowego, występującego ryzyka i struktury organizacyjnej.

Ponieważ występujące ryzyka są coraz bardziej złożone, wdrożenie i ocena systemu kontroli wewnętrznej wymaga zaangażowania wielu funkcji. Jednakże wkład funkcji audytu wewnętrznego jest szczególnie ważny. W rzeczywistości, jako trzecia linia obrony, podlegająca kierownictwu wyższego szczebla i radzie, audyt wewnętrzny dostarcza ogólnego zapewnienia o skuteczności kontroli wewnętrznej, w tym dokonuje niezależnego przeglądu funkcji ryzyka i kontroli, a także oceny ich efektywności.

Kontekst

System kontroli wewnętrznej banku, wraz z funkcją zarządzania ryzykiem, jest jednym z dwóch składników jego struktury zarządzania. Szereg funkcji ma związek z ograniczaniem ryzyka, raportowaniem i komunikowaniem się z kierownictwem wyższego szczebla i radą. Odpowiedzialność każdej funkcji należy jasno ustalić wykorzystując model trzech linii obrony:

- W ramach pierwszej linii obrony operacyjny szczebel zarządzania ponosi odpowiedzialność za działania w zakresie oceny, kontrolowania i ograniczania ryzyka, a także przeprowadzanie działań naprawczych.
- Druga linia obrony składa się z kilku funkcji (zgodność, zarządzanie ryzykiem, kontroler finansowy i inne działy operacyjne), które monitorują i wspomagają skuteczne ograniczanie ryzyka w ramach zarządzania operacyjnego. Funkcje te wspierają bieżące kontrole, w tym wykorzystanie informatyzacji do automatyzacji przeprowadzania kontroli.
- Jako trzecia linia obrony, niezależna funkcja audytu wewnętrznego, wykorzystując podejście oparte na ryzyku, dostarcza radzie i kierownictwu wyższego szczebla organizacji zapewnienia w zakresie jakości, spójności i skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem i ładu organizacyjnego banku, w tym prawidłowości działania pierwszej i drugiej linii obrony.

Projektowanie i wdrażanie systemu kontroli wewnętrznej w ramach struktury organizacyjnej podlega wnikliwej ocenie rady i kierownictwa wyższego szczebla. Realizując powyższe obowiązki nadzorcze rada i kierownictwo wyższego szczebla mogą polegać na audycie wewnętrznym, jako że jego strategiczna rola jest potwierdzona wymogami wynikającymi z przepisów. Między innymi audyt wewnętrzny stanowi najlepsze wsparcie dla określenia klarownej odpowiedzialności.

¹ Zarządzający audytem z DZ Bank AG, Crédit Agricole SA, ABN AMRO, Grupo Santander, UniCredit S.p.A., KBL European Private Bankers, Nordea, National Bank of Greece

PODSTAWY

Dla wypełniania swojej misji w zakresie zwiększenia wydajności i skuteczności kontroli wewnętrznej oraz dostarczania większej wartości dodanej, audytorzy wewnętrzni potrzebują jasnego określenia:

Strategiczna i szczególna rola audytu wewnętrznego

Dla uniknięcia nieporozumień, należy wyraźnie stwierdzić, że w ramach funkcji związanych z zarządzaniem ryzykiem i kontrolą, audyt wewnętrzny spełnia szczególną rolę, a mianowicie:

- Dostarcza niezależnego i obiektywnego zapewnienia od najniższych do najwyższych szczebli organizacyjnych. Daje to radzie i kierownictwu wyższego szczebla wiedzę na temat całości systemu kontroli wewnętrznej na wszystkich poziomach działalności podmiotu. Dzięki kompleksowemu podejściu audyt wewnętrzny wspiera właściwe podejście do ryzyka, adekwatne do wizji instytucji zasoby i kompetencje, a nawet integralność metod i technik.
- W przeciwieństwie do pozostałych linii obrony, audyt wewnętrzny nie jest zaangażowany w projektowanie, selekcję, ustalanie i wdrażanie konkretnych polityk kontroli wewnętrznej, mechanizmów i procedur oraz limitów ryzyka.
- Audytorzy wewnętrzni nie tylko potwierdzają stosowanie się do reguł, czy procedur, ale także oceniają trafność koncepcji, efektywność operacyjną, zgodność, wydajność, dokładność i przejrzystość raportowania wyników kontroli wewnętrznych, stosownie do profilu ryzyka i strategii banku.

Dlatego funkcja audytu wewnętrznego powinna mieć szczególną rangę i usytuowanie w organizacji, pozwalające na jasne zrozumienie misji, wizji, strategii i długoterminowych celów (patrz: zasady Komitetu Bazylejskiego dotyczące audytu wewnętrznego). Audytu wewnętrznego nie powinno się łączyć, ani scalać z żadną inną funkcją.

Obowiązki stron zaangażowanych w system kontroli wewnętrznej

Rola audytu wewnętrznego musi być wzmocniona przez:

- Udokumentowanie poszczególnych obowiązków właściwych komitetów (Komitetu Audytu i Komitetu Ryzyka) w zakresie systemu kontroli wewnętrznej, ich koordynacji i współdziałania z Zarządzającym Audytem.

- Jasne określenie odpowiedzialności każdej linii obrony w odniesieniu do obszaru kontroli (por. Wytyczne EUNB² w sprawie wewnętrznego ładu organizacyjnego). Niektóre organizacje dokonują sformalizowania tych ról w karcie audytu i /lub planie zapewnienia.
- Współdziałanie między drugą i trzecią linią obrony, pozwalające uzyskać optymalny zakres potrzebnych działań. Na przykład:
 - Koordynacja pomiędzy funkcjami drugiej linii obrony mogłaby być zorganizowana w ramach komitetu pod przewodnictwem menedżera wyższego szczebla, odpowiedzialnego za usprawnianie kontroli wewnętrznych. Zarządzający Audytem może udzielać rad uczestnicząc w pracach tego komitetu, ale nie bierze udziału w podejmowaniu decyzji, aby uniknąć jednoczesnej roli sędziego i ławy przysięgłych.
 - Poleganie audytu wewnętrznego na innych funkcjach ryzyka i kontroli. Po dokonaniu niezależnej oceny skuteczności funkcji drugiej linii obrony, Zarządzający Audytem może podjąć decyzję o oparciu się na niektórych wynikach ich pracy w celu ograniczenia rutynowych i powtarzających się zadań audytu wewnętrznego oraz wzmocnienia podejścia opartego na ryzyku.
 - Wspieranie się wynikami kontroli z pierwszej i drugiej linią obrony, a także analizami dużych zbiorów danych, pod warunkiem potwierdzenia wiarygodności procesu oraz danych. Jednak audytorzy wewnętrzni nie są zobowiązani do korzystania z tych narzędzi na co dzień.
 - Dodatkowe prace w celu zwiększenia poziomu zaufania. Kiedy Zarządzający Audytem dojdzie do wniosku, że nie może polegać na pracy innych stron z powodu niewystarczającej obiektywności (konfliktu interesów, nieodpowiedniego raportowania wyników), kompetencji, metodologii (od etapu planowania) lub nie dość wiarygodnych i odpowiednich dowodów, jest uprawniony do zaplanowania dodatkowych prac.
- Współpraca i wymiana informacji między audytem wewnętrznym a audytem zewnętrznym, na przykład o prawidłowości realizacji zasad rachunkowości w odniesieniu do bezpieczeństwa i ostrożności, na przykład MSSF³ i rachunkowości zabezpieczeń. Niemniej jednak outsourcing audytu zewnętrznego do audytu wewnętrznego jest zabroniony.

² Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

³ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej

Zakres i skala oceny dokonywanej przez audyt wewnętrzny

Ocena kontroli wewnętrznej przez audyt wewnętrzny nie ogranicza się do procedur administracyjnych i procedur rachunkowości, ale obejmuje szeroki zakres (zasady, polityka, struktura, ramy sprawozdawczości i kontroli, w tym pierwszej i drugiej linii obrony). Oceniając kulturę organizacyjną, strukturę, zasoby, narzędzia, systematykę i sprawozdawczość, audyt wewnętrzny dokonuje przeglądu wielu aspektów, takich jak:

- adekwatność struktury zarządzania instytucji dla osiągnięcia jej celów strategicznych;
- projektowanie polityk i procedur zgodnie z obowiązkowymi wymaganiami, odpowiednimi decyzjami wewnętrznymi i apetytem na ryzyko;
- jakość i skuteczność kontroli wewnętrznych realizowanych przez pierwszą i drugą linię obrony, a także ich proces eskalacji w zakresie ograniczania ryzyka stosownie do strategii banku, w tym jego apetytu na ryzyko.

Działając w ten sposób audyt wewnętrzny dostarcza wiarygodnego zapewnienia i wglądu w zakresie osiągnięcia celów operacyjnych banku, raportowania i zgodności na wszystkich poziomach działalności podmiotu.

Podejście audytu wewnętrznego oparte na ryzyku

Dla określenia priorytetów funkcji audytu wewnętrznego w odniesieniu do systemu kontroli wewnętrznej, Zarządzający Audytem opracowuje plan oparty na ryzyku. Bierze po uwagę stanowisko kierownictwa wyższego szczebla i rady, aby uzyskać zgodność podejścia odnośnie strategii organizacji, kluczowych celów biznesowych, trendów i pojawiających się problemów, które mogą mieć wpływ na organizację. W ramach tego planowania audyt wewnętrzny musi mieć stały i nieskrępowany dostęp do odpowiednich komitetów i zasobów, aby objąć szeroki zakres (funkcje ryzyka i zgodności, kluczowe kwestie związane z modelem biznesowym, w tym usługi outsourcingowe, IT (cyberbezpieczeństwo, Big Data⁴, urządzenia mobilne)). Na poziomie zadania audytorzy wewnętrzni stosują odpowiednie kryteria oceny, takie jak wewnętrzne zasady i procedury, zewnętrzne wymogi prawne i regulacyjne oraz wiodące praktyki branżowe lub zawodowe.

Niezależność audytu wewnętrznego w ocenie skuteczności funkcji ryzyka i kontroli

Ocena ta obejmuje strukturę organizacyjną, zasoby, narzędzia, metody i formy sprawozdawczości, a także właściwą koordynację z innymi liniami obrony w celu umożliwienia skutecznego podjęcia działań w zakresie występujących ryzyk. Dzięki kompleksowemu podejściu audyt wewnętrzny może egzekwować właściwe podejście do ryzyka, adekwatne do wizji instytucji zasoby i kompetencje, a nawet integralność metod i technik (takich jak modele oceny ryzyka i analizy finansowej, założenia i źródła informacji oraz modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych). Dlatego funkcja audytu wewnętrznego powinna być szczególnie dobrze usytuowana w organizacji i nie powinna być łączona ani scalana z żadną inną funkcją.

Poleganie na innych funkcjach ryzyka i kontroli

Po przeprowadzeniu niezależnej oceny skuteczności innych funkcji, audyt wewnętrzny może zdecydować o wykorzystaniu niektórych ich wyników w celu ograniczenia rutynowych i powtarzających się zadań audytu wewnętrznego oraz wzmocnienia podejścia opartego na ryzyku. Audyt wewnętrzny może także wspierać się wynikami automatycznej i stałej oceny kontroli, a także analizami dużych zbiorów danych, pod warunkiem potwierdzenia wiarygodności procesu oraz danych. Jednak audytorzy wewnętrzni nie są zobowiązani do korzystania z tych narzędzi na co dzień.

Wnioski i opinie audytu wewnętrznego

Wyniki audytu wewnętrznego dotyczące skuteczności i wydajności kontroli wewnętrznej mogą odnosić się do poziomu mikro lub makro:

- Ponieważ kontrola wewnętrzna jest podstawowym obszarem podlegającym ocenie audytu wewnętrznego, każde zadanie jest okazją do oceny ograniczania ryzyka oraz drugiej linii obrony odnośnie obszaru objętego przeglądem. Audyt wewnętrzny zazwyczaj przedstawia wnioski na temat skuteczności (związanej z celami i zagrożeniami organizacji) na każdym etapie zadania. Wnioski te wzmocniają monitorowanie systemu kontroli wewnętrznej przez kierownictwo.

⁴ Big Data - termin odnoszący się do bardzo dużych, zmiennych i różnorodnych zbiorów danych, która wymaga zastosowania nowych technologii i architektur, tak by była możliwa ekstrakcja wartości płynącej z tych danych

- Zarządzający Audytem może również przekazać radzie i wyższej kadry kierowniczej bardziej przekrojową opinię na temat najważniejszych kwestii dotyczących systemu kontroli wewnętrznej. Ta opinia opiera się na głównych elementach uwypuklonych przez ocenę audytu wewnętrznego opartą na ryzyku oraz różnych innych informacjach, takich jak:
 - oczekiwania rady i kierownictwa wyższego szczebla,
 - wytyczne i ustalenia organów nadzoru,
 - wyniki audytu wewnętrznego z kilku poprzednich zadań, nie zrealizowanych zaleceń i związanych z nimi planów działań dotyczące poszczególnych tematów (istniejąca kultura ryzyka i kontroli, procesy zarządzania ryzykiem i zgodności, właściwa komunikacja i informacja między wszystkimi poziomami banku, zarządzanie IT, osiągnięcie celów operacyjnych...),
 - stosowne wnioski innych dostawców zapewnienia, takie jak straty operacyjne określone przez drugą linię obrony i automatyzowane kontrole prowadzone pod nadzorem tych funkcji.

Ponieważ sporządzenie tej opinii może wymagać dużych zasobów, należy omówić częstotliwość, zakres i rodzaj opinii (negatywnej lub pozytywnej), aby ograniczyć wszelkie wpływy na wykonanie planu audytu wewnętrznego. W każdym przypadku należy zadbać o przejrzystą komunikację, ustalenie zakresu opinii, informacje pomocnicze i zastosowane kryteria, które należy omówić z radą i kierownictwem wyższego szczebla.

Wkład audytu wewnętrznego w usprawnienie sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej

Audyt wewnętrzny może być zaangażowany w badanie jakości funkcji raportowania o ryzykach radzie i kierownictwu wyższego szczebla. Czasem audyt wewnętrzny może dokonywać oceny zewnętrznej sprawozdawczości dotyczącej kontroli wewnętrznej banku. Lista kryteriów zewnętrznych, takich jak raportowanie na temat zgodności z regulacjami (proces oceny wewnętrznej wartości płynności (ILAAP)⁵, proces szacowania kapitału wewnętrznego (ICAAP)⁶, przegląd i ocena nadzoru (SREP)⁷, wskaźnik płynności (LCR)⁸, społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR)⁹, itp.) musi być jasno sformułowana i przypisana do właściwych osób odpowiedzialnych za jakość danych.

- Podczas wykonywania zadań lub monitorowania działań korygujących, Zarządzający Audytem musi omówić nierozwiązane problemy z kierownictwem wyższego szczebla i w razie potrzeby przekazać te informacje radzie. Powinna mieć miejsce ogólna świadomość progów istotności.
- Audytorzy wewnętrzni muszą przestrzegać zasad uczciwości i poufności. W tym kontekście ściśle współpracują z kierownictwem, dzieląc się informacjami. Dla wsparcia odpowiedniego umocowania audytu wewnętrznego w banku, należy omówić z radą, jako najwyższym organem w instytucji, któremu podlega audyt wewnętrzny, praktyczne uzgodnienia i oczekiwania związane z tą dwustronną komunikacją.

⁵ ILLAP – ang. the internal liquidity adequacy assessment process

⁶ ICAAP – ang. the internal capital adequacy assessment process

⁷ SREP – ang. the supervisory review and evaluation process

⁸ LCR – ang. the liquidity coverage ratio

⁹ CSR – ang. corporate social responsibility

DODATEK

Główne źródła

- Wytyczne EUNB w sprawie wewnętrznego ładu organizacyjnego na mocy dyrektywy 2013/36/UE. Wrzesień 2017 r.
- IIA, IPPF – Międzynarodowe Ramowe Zasady Praktyki Zawodowej (w tym Misja audytu wewnętrznego, Definicja, Kodeks Etyki, Standardy praktyki zawodowej, Poradniki stosowania). Styczeń 2017 r.
- Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego. Zasady ładu korporacyjnego dla banków. Lipiec 2015 r. Rozporządzenie z dnia 3 listopada 2014 r. w sprawie kontroli wewnętrznej spółek w sektorze bankowym, usług płatniczych i usług inwestycyjnych podlegających nadzorowi Urzędu Nadzoru Finansowego.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.
- IIA UK Kodeks usług finansowych – Skuteczny audyt wewnętrzny w sektorze usług finansowych. Lipiec 2013 r.
- Komitet Organizacji Sponsorujących Komisję Treadwaya (COSO) Kontrola Wewnętrzna – Podsumowanie dla kadry zarządzającej. Maj 2013 r.
- Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego. Funkcja audytu wewnętrznego w bankach. Czerwiec 2012 r.
- ECIIA. Ład organizacyjny. Wzmocnienie nadzoru komitetu audytu poprzez globalne zapewnienie. Maj 2012 r.
- Wytyczne EUNB dotyczące wewnętrznego ładu organizacyjnego z września 2011 r.

NASZA MISJA

Misją ECIIA jest zgodny głos dla profesji audytu wewnętrznego w Europie poprzez współpracę z Unią Europejską, Parlamentem oraz Komisją Europejską, jak również każdą instytucją wpływu. ECIIA reprezentuje i rozwija profesję Audytu Wewnętrznego i dobrego Ładu Organizacyjnego w Europie.

O INSTYTUCIE IIA POLSKA

IIA jest reprezentowany w Polsce przez Instytut Audytorów Wewnętrznych IIA Polska. Instytut Audytorów Wewnętrznych IIA Polska jest stowarzyszeniem osób fizycznych, zarejestrowanym w Krajowym Rejestrze Sądowym 9 maja 2002 r. oraz uznanym przez światową organizację IIA w dniu 27 czerwca 2003 roku. Do Instytutu Audytorów Wewnętrznych IIA Polska należy aktualnie ponad 1600 osób z całego kraju. Instytut nie prowadzi działalności gospodarczej i opiera się na aktywności społecznej członków i wolontariuszy realizujących cele Instytutu.

Więcej na stronie: www.iaa.org.pl

Tłumaczenie

Andrzej Mataczyno

Redakcja

Sebastian Burgemejster, CISA, CISM, CRISC, CGAP, CCSA, CRMA, CSXF, COSO, ACO
Rafał Urbaniak, CGAP, ACO

Skład DTP

Marcin Boguś

Instytut Audytorów
Wewnętrznych IIA Polska